

Amalių bendruomenės centras

Ateities pl. 16 a, Kaunas LT-52321, mob. tel. +370 682 20501, el. paštas: info@amaliai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre kodas 3001 30349
Bankas Citadelė, Banko kodas: 72900, A/s LT77 7290 0000 0546 7885

Kam	Lietuvos Respublikos Vyriausybei Gedimino pr. 11 Vilnius LT 01103	2019 11 12 Nr. 263
Tema	DĖL POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI, VYKDANT KAUNO KOGENERACINĖS JĖGAINĖS PROJEKTĄ	Kaunas

Šiuo raštu Amalių bendruomenės centras (Bendruomenė) kreipiamės į Jus su prašymu operatyviai apsvarstyti šiame rašte mūsų teikiamą prašymą dėl Kaune vykdomo Kauno kogeneracinės jėgainės (Jėgainė) projekto ir jo įtakos bei poveikio tiek mūsų Bendruomenės nariams, tiek ir kitų susijusių asmenų sveikatai.

Mums yra žinoma, kad į 2019 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Vyriausybė) posėdį yra įtrauktas klausimas „Dėl uždarnosios akcinės bendrovės Vilniaus kogeneracinės jėgainės kogeneracinės jėgainės ir uždarnosios akcinės bendrovės Kauno kogeneracinės jėgainės kogeneracinės jėgainės projektų tolesnio įgyvendinimo“ (darbotvarkės klausimas Nr. 12).

Mums kelia susirūpinimą šiuo metu vykdomi Jėgainės projekto įgyvendinimo darbai ir neramina tai, jog Jėgainė, tikėtina, statoma nesilaikant Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimų, taip pat galimai neatsižvelgiant į visuomenės sveikatos interesus ir dėl šios priežasties sukeliant potencialų ar realų pavojų mūsų Bendruomenės nariams.

Vyriausybė, būdama atsakinga už vykdomosios valdžios įgyvendinimą Lietuvoje, privalo, be kita ko, vadovautis ir viešuoju interesu, ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (Konstitucija) įtvirtintu teisinės valstybės principu bei Konstitucijos 53 str. 1 d. įtvirtinta nuostata, jog „valstybė rūpinasi žmonių sveikata“. Tai reiškia, kad Vyriausybė privalo imtis visų reikalingų veiksmų tam, jog būtų apsaugota visuomenės sveikata.

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (Įstatymas) nuostatomis numatyta, jog „tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos ir tokie objektai gali būti statomi ne arčiau kaip 20 kilometrų atstumu nuo gyvenamosios teritorijos“ (Įstatymo 4 str. 6 d.).

Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 2 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo (Įstatymo pakeitimas) 3 str. 3 d., sprendimus dėl iki šio įstatymo įsigaliojimo pradėtų atliekų deginimo įrenginių projektų tolesnio įgyvendinimo Vyriausybė priima atsižvelgdama į visuomenės sveikatos interesus.

Tai reiškia, kad tiek Įstatymu, tiek ir Įstatymo pakeitimu, buvo numatyta, jog turi būti užtikrintas visuomenės sveikatos saugumas, o Vyriausybė visus su aptariamų objektų (taigi – ir su Jėgainės projektu) susijusius sprendimus turi priimti „atsižvelgdama į visuomenės sveikatos interesus“ ir tokiu būdu garantuoti, kad visuomenės sveikatai nekils jokia rizika.

2019 m. lapkričio 13 d. Vyriausybės posėdyje numatoma svarstyti Vyriausybės nutarimo projektą, kuris, panašu, sudarys prielaidas toliau vykdyti Jėgainės projekto darbus, nors, šiuo metu, vis dar nėra atliktas tinkamas įvertinimas dėl to, kaip Jėgainės projekto įgyvendinimas atsiliieptų visuomenės sveikatos interesams.

Vienas iš tokių būdų, kaip būtų galima įvertinti ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatos interesams, yra Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstatymo (SPI) 39 str. 1 d. nurodyta

nuostata, jog „visuomenės sveikatos saugos ekspertizė atliekama nustatant, apibūdinant ir įvertinant fizikinių, cheminių, biologinių, mutageninių, teratogeninių, psichosocialinių, ergonominių ir kitų veiksmų galimą ir (ar) esamą įtaką visuomenės sveikatai ir parengiant išvadas bei pasiūlymus, kaip užkirsti kelią neigiamam poveikiui ar jį riboti“.

Šią SPI nuostatą detalizuoja Vyriausybės 2004 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 652 patvirtinto „Visuomenės sveikatos saugos ekspertizės atlikimo tvarkos aprašo“ (Aprašas) 6.2 p. nuostata, pagal kurią „valstybinė saugos ekspertizė atliekama valstybės viešojo administravimo institucijų užsakymu, siekiant nustatyti, ar <...> vykdoma ūkinė veikla dėl jos išskirtinumo (valstybinės reikšmės, naujumo, galimo poveikio visuomenės sveikatai) atitinka visuomenės sveikatos saugos reikalavimus“.

Jėgainės atžvilgiu atlikto Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos (Ataskaita) išvadose, be kita ko, nurodyti ir šie teiginiai: „Planuojamame objekte bus eksploatuojami potencialiai pavojingi įrenginiai. Garo ir vandens šildymo katilai ir jų įranga (kūrenami arba kitaip šildomi slėginiai įrenginiai, skirti garui ir perkaitintam vandeniui gaminti), slėginiai indai ir jų įranga, taip pat slėginiai vamzdynai ir jų įranga priskiriami potencialiai pavojingiems įrenginiams. <...> Didžiausi rizikos objektai yra amoniakinio vandens saugojimo talpykla bei visa selektyvinės nekatalitinės redukcijos sistema, kurioje naudojamas amoniakinis vanduo, gamtinių dujų tiekimo bei deginimo sistema, o taip pat pavojingas pats garo katilas, garo ir karšto vandens vamzdynai bei aukštos įtampos elektros gamybos bei paskirstymo įrenginiai. Didžiausi rizikos šaltiniai yra įmonėje saugomas amoniakinis vanduo, deginamos gamtinės dujos bei karštas vanduo ir suslėgtas kuras“¹.

Aprašo 7 p. nurodyta, kad „valstybinės saugos ekspertizės užsakovas privalo inicijuoti valstybinės saugos ekspertizės atlikimą esant pagrįstam (pateikęs laboratorinių tyrimų duomenis, įrodančius galimą neigiamą įtaką sveikatai, ir (ar) informaciją, įrodančią, kad esami susirgimai siejami su ekspertizės objektu) fizinio ar juridinio asmens prašymui arba savo iniciatyva, kai negali nustatyti, ar vykdoma ūkinė veikla turi ar gali turėti neigiamos įtakos visuomenės sveikatai“.

Šiuo atveju Jėgainės veikla dėl jos masto ir pobūdžio, mūsų nuomone, patenka į SPI 39 str. 1 d. nuostatų apimtį ir todėl Vyriausybė, vadovaudamasi Įstatymo pakeitimo 3 str. 3 d. bei siekdama įvertinti Jėgainės veiklos pobūdžio atitiktį visuomenės sveikatos interesams, turėtų užsakyti visuomenės sveikatos saugos ekspertizę ir įsitikinti, jog dėl Jėgainės veiklos neegzistuoja jokia reali ar potenciali grėsmė tiek Kauno miesto, tiek Kauno rajono, tiek mūsų Bendruomenės nariams ir kitiems asmenims.

Kaip minėjome, iš šiuo metu viešai prieinamos informacijos dėl tolesnio Jėgainės projekto svarstymo (bei Vyriausybės siekio pritarti tolesniam Jėgainės projektui) nėra aišku, ar Vyriausybė atliko tinkamą Jėgainės projekto įvertinimą visuomenės sveikatos interesų atžvilgiu, t. y. ar buvo atlikta valstybinė saugos ekspertizė.

Vyriausybė dar 2016 m. spalio 5 d. nutarimu Nr. 980 „Dėl Kauno kogeneracinės jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu“ suteikė Jėgainės projektui valstybinės reikšmės statusą, todėl vien jau tai, mūsų nuomone, patvirtina, kad Vyriausybė šiuo atveju privalo atlikti valstybinę saugos ekspertizę.

Tokiu atveju, jeigu Vyriausybė pritars Jėgainės (kaip valstybinę reikšmę turinčio) projekto tolesniam vykdymui neatsižvelgusi į Projekto 3 str. 3 d. ir SPI 39 str. 1 d. nuostatas, ne tik kils rizika dėl tokio Vyriausybės nutarimo atitikties įstatymams ir Konstitucijai, bet taip pat ir dėl Vyriausybės politinio požiūrio visuomenės sveikatos atžvilgiu.

Kartu pažymime ir tai, jog Įstatymo pakeitimo projekto aiškinamajame rašte buvo nurodyta, jog šio „Įstatymo projekto tikslas – apsaugoti Lietuvos Respublikos gyventojų sveikatą ir gyvybę nuo žalingo pramonės įrenginių poveikio“². Tai reiškia, jog Įstatymo pakeitimo projekto nuostatomis buvo siekiama sudaryti prielaidas taikyti tokias priemones, kuriomis būtų maksimaliai apsaugoma

¹ Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos Poveikio aplinkai vertinimo ataskaita [http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita_TEKSTAS%20I%20KNYGA.pdf].

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/5bd35990857e11e6a0f68fd135e6f40c?jfwid=-502pzvrdu>

žmonių sveikata. Vyriausybė, priimdama sprendimą, taip pat vadovaujasi Įstatymo pakeitimo 3 str. 3 d. nuostatomis, todėl taipogi privalo vadovautis Įstatymo pakeitimo rengėjų nurodytu tikslu, t. y. siekiu užtikrinti visuomenės sveikatos apsaugą.

Kartu atkreipiame Vyriausybės dėmesį ir į tai, jog nors Projekto nuostatomis ir nedetalizuota, kaip Vyriausybė, spręsdama dėl tolesnio Jėgainės projekto, sprendimą turėtų priimti „atsižvelgdama į visuomenės sveikatos interesus“, tačiau nėra jokių abejonų, kad Vyriausybės sprendimas privalo būti priimamas atsižvelgiant į visuomenės sveikatos apsaugos prioritetą.

Tai, jog anksčiau buvo atliktas Poveikio aplinkai vertinimas (beje, atliktas UAB „FORTUM HEAT LIETUVA“ užsakymu dar iki UAB Kauno kogeneracinė jėgainė įsteigimo ir pripažinimo valstybinės reikšmės objektu), kurio sudedamoji dalis yra ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimas, negali būti pagrindu teigti, jog Vyriausybė turi teisę vadovautis būtent šiuo dokumentu ir, neatlikusi jokio papildomo vertinimo, formaliai priimti sprendimą, jog aptariamais objektais (įskaitant, bet neapsiribojant, ir Jėgainę) atitinka dabartinius „visuomenės sveikatos interesus“. Kitaip tariant, dar 2013 metais, t. y. daugiau nei prieš 6 (šešis) metus, atliktas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas negali būti laikomas pakankamu pagrindu Vyriausybei priimti sprendimą, jog Jėgainė atitinka dabartinius „visuomenės sveikatos interesus“.

Taip yra todėl, jog įstatymų leidėjas, Įstatymo pakeitimo 3 str. 3 d. nurodydamas, kad Vyriausybė sprendimą privalo priimti „atsižvelgdama į visuomenės sveikatos interesus“, aiškiai pabrėžė būtinybę Vyriausybei įsitikinti projekto tęstinumo atitiktimi visuomenės sveikatos interesams, o ne formaliai vadovautis anksčiau priimtais dokumentais (šiuo atveju – dar 2013 m. patvirtinta Ataskaita), kurie, paminėtina, buvo priimti dar iki Įstatymo pakeitimo įsigaliojimo ir Vyriausybei neteikiant jokios informacijos, kiek pati šiandienė situacija atitinka 2013 m. duomenis.

Tai, jog situacija turi būti vertinama iš šiandienos perspektyvos, patvirtina ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. spalio 28 d. išvada Nr. NV-3022, kurioje nurodoma, jog „Projekto rengėjas turėtų pateikti papildomą informaciją, ar ne tik planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo metu, **bet ir šiuo metu** nurodytas objektas atitinka (neprieštarauja) visuomenės sveikatos saugos teisės aktų reikalavimus, taigi, atitinka visuomenės sveikatos interesus“.

Tai reiškia, jog įstatymų leidėjas, įpareigodamas Vyriausybę atsižvelgti į „visuomenės sveikatos interesus“, įpareigojo palyginti situaciją, kuri egzistavo projektų įgyvendinimo pradžioje su šiandienos situacija (t. y. kai turi būti priimamas sprendimas dėl Jėgainės projekto tolesnio vykdymo) ir tik padarius objektyvią išvadą, kad Jėgainės projektas nepakenks visuomenės sveikatos interesams, pritarti tolesniam Jėgainės projekto vykdymui. Priešingu atveju Vyriausybės funkcija spręsti dėl pradėtų atliekų deginimo įrenginių projektų tolesnio įgyvendinimo būtų tik deklaratyvi ir neužtikrintų Įstatymo pakeitime numatytos pareigos įgyvendinimo.

Formalus Vyriausybės pritarimas iš esmės eliminuotų įstatymų leidėjo valią ir tokiu būdu Vyriausybės priimtas nutarimas prieštarautų Įstatymo pakeitimo nuostatomis. Tai ypač aktualu ir dėl to, jog Įstatymo 4 str. 6 d. nurodytas reikalavimas dėl minimalaus 20 km atstumo nuo gyvenamosios teritorijos ir tik Vyriausybė gali nustatyti išimtį pradėtiems atliekų deginimo įrenginių projektams, bet tuo pačiu pati Vyriausybė privalo užtikrinti, kad būtų užkirstas kelias neigiamai paveikti žmonių sveikatą.

Įstatymų leidėjas, numatydamas minėtą ribojimą, laiko, jog šis atstumas laikytinas ta minimalia riba, už kurios pastatyti objektai neturėtų daryti neigiamos įtakos žmonių sveikatai. Vadinasi, Įstatymo pakeitimo 3 str. 3 d. nuostatomis Lietuvos Respublikos Seimui Vyriausybę įpareigojus įvertinti poveikį „visuomenės sveikatos interesams“, Vyriausybė negali pasikliauti vien anksčiau priimtais dokumentais (šiuo atveju – Ataskaita), tačiau turi išsamiai įvertinti Jėgainės poveikį ir, atlikusi tokį įvertinimą, taip pat nustatyti minimalius reikalavimus Jėgainės veiklai, kurių laikymasis užtikrintų, kad nebus pakenkta visuomenės sveikatos interesams.

Vyriausybei priimant sprendimą dėl pradėtų atliekų deginimo įrenginių projektų veiklos tęstinumo svarbu įvertinti, kokia vis tik išimtis dėl minimalaus 20 km atstumo yra taikoma.

Jėgainės, t. y. Kauno kogeneracinės jėgainės, atveju artimiausia gyvenamoji aplinka nuo sklypo ribos yra už kiek daugiau nei 150 m: šiaurinėje pusėje už 160 m gyvenamasis pastatas esantis ties Veterinarų ir Pastotės g. sankryža (Veterinarų g. 25); šiaurės vakarinėje pusėje už 162 m gyvenamasis pastatas (Elektrikų g. 12); vakarinėje pusėje už 282 m gyvenamasis namas esantis Veterinarų g. pradžioje (Veterinarų g. 28); pietvakarinėje pusėje už 200 m gyvenamasis pastatas (Partizanų g. 83A)³. Vien tas faktas, kad Vyriausybės sprendimu iš esmės paneigiama įstatymų leidėjo valia dėl minimalaus atstumo ribojimo (vietoj nustatytų 20 km – 160 m) sąlygoja tai, jog toks Vyriausybės sprendimas, bent visuomenės sveikatos požiūriu, turi būti nepriekaištingas.

Įstatymo pakeitimo 3 str. 3 d. nuostatomis nėra detalizuota procedūra, kaip konkrečiai Vyriausybė turėtų atsižvelgti „į visuomenės sveikatos interesus“, reiškia, jog Vyriausybė privalo imtis visų reikalingų priemonių, kad neliktų net menkiausių abejonių dėl visuomenės sveikatos interesų užtikrinimo, t. y., pirma, vadovautis visuomenės sveikatos apsaugos prioritetu ir, antra, sprendimą priimti pagal įprastą, o ne išimtinę tvarką, t. y. pagal Aprašo 6.1 p. nuostatas užsakant valstybinę saugos ekspertizę.

Kartu pažymime, jog per laikotarpį nuo 2013 m., kai buvo patvirtinta Ataskaita, iki dabar praėjo 6 metų laikotarpis, per kurį šalia Jėgainės galimai iškilo nauji būstai, pradėjo veikti nauji ūkio subjektai, galimai pakito taršos fonas, tačiau apie šiuos galimai naujus objektus duomenys Vyriausybei, kiek matyti iš viešai prieinamos informacijos, nėra pateikti, nors ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė, kaip minėta, į tai atkreipė dėmesį. Tai lemia, jog Vyriausybė dabar, o ne retrospektyviai (t. y. vadovaujantis Ataskaita) privalo įvertinti Jėgainės projekto tolesnio vykdymo įtaką žmonių sveikatai.

Tikimės, kad Vyriausybė, sprendama dėl tolesnio Jėgainės projekto vykdymo, atsižvelgs į šiame rašte išsakytą Bendruomenės susirūpinimą ir operatyviai imsis veiksmų tam, jog būtų galima užtikrinti, kad Jėgainės projekto tolesnis vykdymas nepažeistų šalia Jėgainės arčiausiai gyvenančių žmonių (ypač vaikų) sveikatos, nepadarytų neigiamos žalos aplinkai. Viliamės, jog atsakingi valstybės pareigūnai imsis reikiamų veiksmų tam, kad užkirstų kelią neigiamiems padariniams sveikatai ir tik išsamiai išanalizavę bei įvertinę galimą aptariamų objektų poveikį visuomenės sveikatai priims atitinkamus sprendimus.

Atsižvelgdami į visa tai, kas išdėstyta aukščiau bei prašydami Jus įvertinti Jėgainės projekto atitiktį visuomenės sveikatos interesams, prašome Jus atlikti valstybinę saugos ekspertizę ir tik tinkamai bei išsamiai įvertinus ekspertizės išvadoje pateiktus pastebėjimus, priimti sprendimą dėl tolesnio Jėgainės projekto įgyvendinimo.

Prašome Jus kuo skubiau informuoti apie Vyriausybės priimtus sprendimus dėl tolesnių veiksmų atlikimo.

Pagarbiai
Amalių bendruomenės centro pirmininkas

Vidas Pocius

³ http://gamta.lt/files/KKJ_TIPK_10_04.pdf - 4 psl.